

TEVAZU ve KİBİR TEVAZU YÜCELTİR, KİBİR ALÇALTIR

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
”لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ“ قَالَ رَجُلٌ: إِنَّ الرَّجُلَ
يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنَةً. قَالَ: ”إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ،
الْكِبَرُ: بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ.“

Abdullah b. Mes'ûd'un anlattığına göre, bir gün Hz. Peygamber (sav),
“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez.” buyurdu.
Bunu duyan bir adam, “Ama insan elbisesinin ve ayakkabısının güzel
olmasından hoşlanır!” deyince, Allah Resûlü, “Allah güzeldir, güzelliği sever.
Kibir ise hakikati inkâr etmek ve insanları küçük görmektir.” buyurdu.

(M265 Müslim, İmân, 147)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
”...وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ.“

عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ أَخِي بَنِي مُجَاشِعٍ قَالَ:
قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ خَطِيبًا فَقَالَ: وَإِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا
حَتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ.“

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
”...بِحَسَبِ أَمْرِي مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ...”

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “...Allah için tevazû gösteren kişiyi Allah ancak yüceltir.”

(M6592 Müslim, Birr, 69)

Mücâşioğulları'nın kardeşi İyâz b. Hımâr anlatıyor: “Resûlullah (sav) bir gün hutbe vermek üzere aramızda ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: ‘Allah bana, mütevazî olup birbirinize karşı övünmemenizi ve birbirinize karşı haddi aşan davranışlarda bulunmamanızı vahyetti.’”

(M7210 Müslim, Cennet, 64)

Ebû Hüreyre'nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “...Müslüman kardeşini küçük görmesi, kişiye kötülük olarak yeter...”

(M6541 Müslim, Birr, 32)

HC

İcretin üzerinden sekiz yıl geçmişti. Savaşa gerek kalmadan Mekke'yi fetheden oldukça kalabalık Müslüman ordusunun başında Hz. Muhammed vardı. O, bu şanlı zaferin büyüüne kapılmamış; mübarek şehir Mekke'ye mağrur bir komutan edasıyla değil Allah'ın verdiği bu nimete şükretmenin bilinciyle başını önüne eğerek girmişti.¹

Genciyle yaşlısıyla, kadınıyla erkeğiyle Mekke halkı, Safâ tepesinde Resûlullah'a bağlılıklarını bildiriyor ve insanlar bölük bölük Allah'ın dinine giriyorlardı.² Biat etmek üzere yanına gelenlerden biri onunla konuşmaya başlamıştı. Fakat bu büyük insanla karşı karşıya gelmek ve onunla konuşmak kendisini o kadar heyecanlandırmıştı ki titremeye başladı. Bunu gören Hz. Peygamber, *"Sakin ol! Ben bir kral değilim. (Güneşte) kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum."* diyerek onu rahatlattı.³ Hayatının en görkemli sahnesinde dahi kibre kapılmayarak tevazudan ayrılmayan Allah Resûlü bu davranışıyla bir insanlık dersi vermiş, ashâbına da aynı tavrı sergilemeleri gerektiğini bildirmiştir. Onlara, "Allah birdir!" dedikleri için kendilerini akıl almaz işkencelere maruz bırakan ve âciz bir şekilde öz vatanlarını terk etmeye mecbur bırakan müşriklere galip geldikleri bu büyük günde büyüklenmemeleri gerektiğini şu sözleriyle hatırlatmıştır: *"Ey İnsanlar! Allah sizden câhiliye gururunu ve atalarla övünme âdetini gidermiştir... İnsanlar, Âdem'in çocuklarıdır ve Allah, Âdem'i topraktan yaratmıştır..."*⁴

Kibir, kişinin başkalarını küçük görerek nefsini onlardan üstün saymasıdır. Kibir kavramı genellikle "fâhr" yani övünme, "ucb" diye ifade edilen kendini beğenmişlik ve "ihtiyal" yani büyüklenme gibi kavramlarla birlikte ele alınır. Zira bunların hepsi birbirini körükleyen ahlâkî tutumlardır. Kimi zaman soyluluk, güzellik, fiziksel güç gibi yaratılıştan gelen birtakım özellikleri; kimi zaman da Allah'ın kendisine sonradan bahşettiği zenginlik, makam, ilim ya da nüfuz gibi nimetler, kıskançlığa ve bencil tutkulara meyilli olarak yaratılan insanı⁵ kendini beğenmeye sevk eder. Önceleri kendini beğenen kişi, zamanla sahip olduğu güzel özelliklerle övünmeye, başkalarından farklı olduğunu düşünerek büyüklenmeye başlar. Çevresindekileri küçük görerek kendisinin "en üstün" olduğu hissine kapılır ve böylece kibir hastalığına yakalanır.

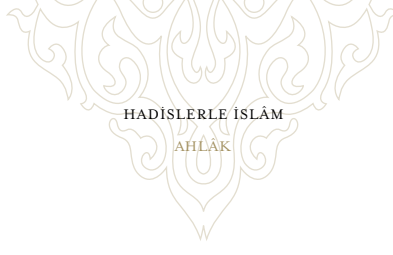
¹ HS5/63 İbn Hişâm, *Sîret*, V, 63.

² Nasr, 110/1-2.

³ İM3312 İbn Mâce, *Et'ime*, 30; BH3/43 Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye*, III, 43.

⁴ T3270 Tirmizî, *Tefstru'l-Kur'ân*, 49.

⁵ Nisâ, 4/128.

Kibirli insan daima kendisinden yüksektekilere bakar, onları kıskanır, onlar gibi olmak, hatta onları geçmek için çabalar durur. Bu arzusuna ulaşamazsa hayattan zevk alamaz hâle gelir ve sürekli hâlden şikâyet eder. Arzusunu gerçekleştirdiğinde de sonuç çok farklı değildir. Zira her yükselişinde daha üstün kimselerin olduğu düşüncesi elindekilerle yetinmekten, bunlarla mutlu olmaktan uzaklaştırır onu; doyumsuz hâle getirir. Halbuki insanlığa rehber olan Hz. Peygamber, “Sizden daha aşağı olanlara bakın! Sizden üstün olanlara bakmayın! Allah’ın nimetini küçümsememeniz için en uygun olanı budur.”⁶ sözleriyle hâline şükreden kanaatkâr bir kul olmayı tavsiye etmektedir.

Kibirli insan kendini dev aynasında görür. Hâli vakti yerindeyse kendisi gibi olmayan birçok insanın karşılaştığı sıkıntılardan uzak olması, dilediğine dilediği zaman ulaşabilmesi, istediklerini başkalarına yaptırabilmesi gibi kolaylıklar onu kimseye muhtaç olmadığını düşünmeye sevk eder. Çevresindekilerin eleştirileri ve uyarıları onun için bir değer ifade etmez. Getirdikleri emirleri beğenmedikleri için büyüklük taslayarak peygamberlerini yalanlayan ve hatta öldürenler gibi “kalbi perdelidir”, gerçeği göremez.⁷ Kendisinin her şeyi iyi bildiğinden emin olan, zekâsına hayran bu kendini beğenmiş insan asla hata yapmayacağını, kendisine bir kötülük dokunmayacağını ve elindekilerin bir gün yok olmayacağını zanneder... Malına, makamına, nüfuzuna güvenerek bu nimetlerin geçici birer imtihan vesilesi olduğunu⁸ aklına bile getirmez. Kendisini var eden bu nimetlere sınırsız sarılır, onları kimseyle paylaşmak istemez, cimrileşir ve bencilleşir. Dahası onları hak ettiğini ve hatta kendisinin elde ettiğini düşünerek⁹ kullara teşekkürü ve Rabbine şükrü unuttur. Kur’ân-ı Kerîm böbürlenip duran bu şımarık insanların tavrını şöyle dile getirmektedir: “Eğer insana tarafımızdan bir rahmet (nimet) tattırır da sonra bunu ondan çekip alırsak şüphesiz o ümitsiz ve nankör olurur. Ama kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra ona bir nimet tattırırsak, ‘Kötülükler benden gitti.’ der...”¹⁰ Bu sevimsiz hâliyle dostlarını da kaybeden kişi, kendisinden yararlanmaya çalışan dalkavukları dostu sanır. Böylece gerçekleri örtterek kişinin kendi kurduğu hayal dünyasında yaşamasına neden olduğu için Allah Resûlü kibri şöyle tanımlamıştır: “Kibir, hakikati inkâr etmek ve insanları küçük görmektir.”¹¹

İnsana daima kötülüğü ve hayâsızlığı emrettiğinden,¹² “apaçık bir düşman” olarak tanıtilen¹³ şeytanın Kur’ân-ı Kerîm’de bahsedilen en belirgin özelliği kibridir. Allah Teâlâ insanı yarattığı zaman meleklerine, ona saygı

⁶ M7430 Müslim, Zühd, 9.

⁷ Bakara, 2/87-88.

⁸ Enfâl, 8/28.

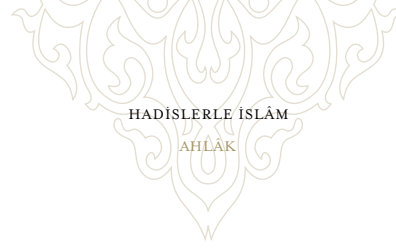
⁹ Meâric, 70/21.

¹⁰ Hûd, 11/9-10.

¹¹ M265 Müslim, İmân, 147.

¹² Bakara, 2/169.

¹³ Arâf, 7/22.

ile eğilmelerini emretmişti. Bu buyruğa İblis dışında herkes uymuştu. O ise Rabbine karşı gelmiş, Âdem karşısında eğilmekten yüz çevirmiş ve büyülenmişti.¹⁴ Yüce Allah kendisine, “Sana emrettiğim zaman seni saygı ile eğilmekten ne alıkoydu?” diye sorduğunda şöyle cevap vermişti: “Ben ondan hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın.”¹⁵ Böylece kibir ve gurur, şeytanın Hakk’ın huzurundan kovularak lanetlenmesine neden olmuştu.¹⁶ Şeytanı “şeytan” yapan kibir, tarih boyunca pek çok insanın yoldan çıkmasına sebebiyet vererek Hakk’ı yalanlayanların ve isyancıların ortak özelliği olmuştur. Nitekim kendisine anahtarlarını güçlü bir topluluğun zorlukla taşıyabildiği, eşi benzeri görülmemiş bir servet bahşedilen Kârûn,¹⁷ “Bunlar bana bendeki bilgi (ve beceri)den dolayı verilmiştir.” diyerek kibirlenmişti.¹⁸ Yere göğe sığmayan nefsi Hz. Musa’ya tâbi olmayı hazmedememiş ve sonunda isyanı seçmişti; tıpkı Firavun gibi. Firavun daha da ileri gitmiş ve “Ben sizin en yüce rabbinizim.” diyerek ilâhlık iddiasında bulunmuştu.¹⁹

Peygamber Efendimize cephe alan müşriklerin de inkârının büyük sebebi kibirleriydi. Toplumun önde gelenleri, halk içinde söz sahibi olmayan, gelir düzeyi düşük, öksüz ve yetim birine gökten vahiy geldiğine inanmak istememiş, “Bu Kur’an, iki şehrin birinden bir büyük adama indirilseydi ya!”²⁰ diyerek itiraz etmişlerdi. Kendilerini üstün sayan bu kişiler Hz. Muhammed’e geldiklerinde onun yanında nüfuzu olmayan, zayıf, fakir sahâbileri görünce onlarla oturmaya tenezzül etmemişler ve Allah Resûl’üne, “Biz senin yanına geldiğimiz zaman onları (köleleri) yanından kaldır.” demişlerdi. Ayrıca üstünlüklerinin belli olması için kendisiyle konuşmaya geldiklerinde oturmak üzere Resûlullah’tan özel bir yer tahsis etmesini istemişlerdi.²¹

Kibir, kıskançlık, cimrilik, açgözlülük, nankörlük ve bencillik gibi Müslüman’a yaraşmayan pek çok kötü duyguyu hatta Hakk’a isyanı beraberinde getirir ki bu duyguların hâkim olduğu kalpte Müslümanlık alâmeti olan sevgi,²² merhamet²³ ve güven²⁴ gibi duyguların gelişmesi mümkün değildir. Bunun için Hz. Peygamber, güzel giyinmekten hoşlandığını ancak bunun kibir anlamına geldiğinden endişe ettiğini söyleyen bir kişiye kalbinin ne hissettiğini sormuş, o kimse Hakk’ı bilen ve onunla mutmain olan bir kalbe sahip olduğunu söyleyince, böyle bir kalpte kibir olmayacağını belirtmiştir.²⁵ Ayrıca kendini başkalarından büyük gören bu tür insanların çoğalması, İslâm Dini’nin öngördüğü bireylerin “birbi-

¹⁴ Bakara, 2/34.

¹⁵ Âraf, 7/12.

¹⁶ Hicr, 15/29-35.

¹⁷ Kasas, 28/76.

¹⁸ Kasas, 28/78.

¹⁹ Nâziât, 79/24.

²⁰ Zuhurf, 43/31.

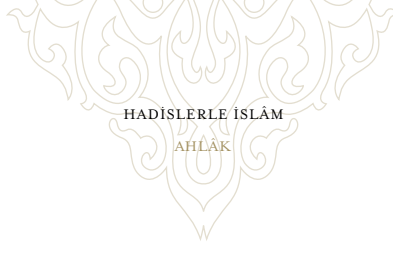
²¹ İM4127 İbn Mâce, Zühd, 7.

²² M194 Müslim, İmân, 93.

²³ Fetih, 48/29.

²⁴ M162 Müslim, İmân, 65.

²⁵ MA20512 Abdürrezzâk, Musannef, XI, 268.

rine kenetlenmiş tuğlalar gibi” kaynaştığı,²⁶ dayanışmaya ve paylaşımaya dayalı toplumu oluşturmaya engel olur. Bu nedenle İslâm Dini’nde kibirden kaçınmanın gerekliliği üzerinde önemle durulmuştur. Resûlû’nün âmâ bir sahâbîye surat asmasına razı olmayan²⁷ Yüce Yaratan insanı başkalarını küçümsemekten ve büyüklük taslamaktan nehyetmiştir. “Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin.”²⁸ diyerek uyarıda bulunmuş ve “O (insanoğlu), kendisine kimse-
nin güc yetiremeyeceğini mi sanıyor?”²⁹ sözleriyle aslında yalnızca âciz bir kul olan insana, bu konumunun farkında olarak hareket etmesi gerektiğini bildirmiştir. Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişinin cennete giremeyeceğini haber veren³⁰ Allah Resûlû, “İnsanların kendisi için ayağa kalkmasından hoşlanan kimse cehennemdeki yerine hazırlansın.”³¹ buyurmuştur. Böylece kibre giden yolları da yasaklamış; kaplan derisi üzerine oturmak,³² ipek ve atlastan kıyafetler giymek, altın ve gümüşten mutfak eşyaları kullanmak³³ ve ziynetlerle gösteriş yapmak³⁴ gibi kibir alâmeti olan davranışlardan da uzak durulmasını istemiştir.

Resûlullah kibrin kötülüğü ve ondan sakınmanın gerekliliği üzerinde o kadar çok durmuştur ki sahâbenin önde gelenleri dahi bu kötü hastalığa yakalanmaktan korkar hâle gelmiştir. Nitekim Hz. Peygamber bir gün ashâbını, “Kim elbisesini kibirlenerek yerlerde sürürse Allah kıyamet günü o kimseye (rahmet nazarıyla) bakmaz.” diyerek uyarmıştı. Bunu duyan Hz. Ebû Bekir telaşla, “Ey Allah’ın Resûlû! Eteğimin bir tarafını kaldırmazsam sarkıyor.” diye kendi hâlini açıklama gereği duymuş, Hz. Peygamber de onu şu sözlerle rahatlatmıştı: “Sen bunu kibirlenerek yapan kimselerden değilsin.”³⁵ Diğer Müslümanlar da aynı hassasiyeti göstermişlerdir.³⁶ Çünkü insanın her an her hareketinde kendisini başkalarından üstün görme tehlikesi vardır; ibadetlerinde bile.³⁷

İslâm Dini bir yandan kişiyi kibirden olabildiğince uzaklaştırmayı hedeflerken bir yandan da onun ruhuna alçakgönüllülüğü yerleştirmeye çalışır.³⁸ Zira, “Rahmân’ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, ‘selâm!’ der (geçer)ler.”³⁹ Mümin, ihtiyaç sahibi kimselerin varlığını hesaba katarak yaşar, israfa kaçma korkusu ve lüks yaşamının kendisine anlamsız bir gurur vereceği endişesiyle mütevazı bir hayatı tercih eder. Bu niyetinden dolayı, imkânı olduğu hâlde yalnızca Allah’ın rızasını gözeterek kıymetli ve gösterişli elbiseler giymeyi terk eden kişinin, kıyamet gününde herkesin gözle-

²⁶ B2446 Buhârî, Mezâlim, 5; M6585 Müslim, Birr, 65.

²⁷ Abese, 80/1-4.

²⁸ İsrâ, 17/37.

²⁹ Beled, 90/5.

³⁰ M266 Müslim, İmân, 148; T1999 Tirmizî, Birr, 61.

³¹ D5229 Ebû Dâvûd, Edeb, 151-152.

³² D1794 Ebû Dâvûd, Menâsik, 23.

³³ B5632 Buhârî, Eşribe, 27; N4259 Nesâî, Ferâ’ ve atîre, 7.

³⁴ D4222 Ebû Dâvûd, Hatem, 3.

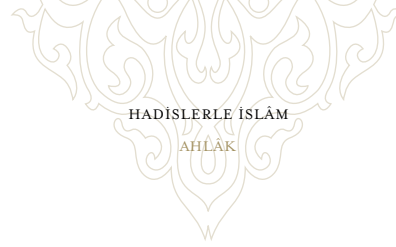
³⁵ B3665 Buhârî, Fedâilü ashâbi’n-nebî, 5; N5337 Nesâî, Zinet, 104.

³⁶ M265 Müslim, İmân, 147.

³⁷ M4923 Müslim, İmâre, 152.

³⁸ M7210 Müslim, Cennet, 64; İM4179 İbn Mâce, Zühed, 16.

³⁹ Furkân, 25/63.

ri önünde iltifata tâbi tutulup cennet elbiselerinden dilediğini giymekle ödüllendirileceği ifade edilmiştir.⁴⁰ Ayrıca mütevazılığın cennet ehlinin özelliklerinden olduğu bildirilmiştir⁴¹ ve alçakgönüllü davranmanın aslında bir yücelme sebebi olduğu ifade edilmiştir: “...Allah için tevazu gösteren kişiyi Allah ancak yüceltir.”⁴²

Mütevazı kişi Allah tarafından yaratıldığının, içinde bulunduğu nimetlerin O’na ait olduğunun bilinciyle O’nun rızasını kazanmaya çalışan kimsedir. Yüce Allah Kitabı’nda tevazu sahibi kimseleri müjdeleyerek onların şu özelliklerine dikkat çekmektedir: “... Alçakgönüllü kimseleri müjdele! Onlar, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen, başlarına gelen (musibet)lere sabreden, namazı dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayan kimselerdir.”⁴³ Böylece mütevazı kişi herkes gibi kendisinin de Allah’ın bir kulu olduğunu, O’nun katında üstünlüğün ancak takva ile olduğunu bilir.⁴⁴ Amellerin niyetlere göre değer kazanacağına⁴⁵ inandığından diğer insanların Allah nazarında kendisinden daha üstün olabileceğini düşünür. Bu nedenle diğer insanları küçümsemez; onlarla Allah’ın emrettiği şekilde kırgınlık, kıskançlık ve küskünlükten uzak, sevgi, saygı, dayanışma ve yardımlaşma içerisinde kardeşçe yaşar.⁴⁶

İnsanlığa Kur’an ahlâkını yaşayarak gösteren Hz. Peygamber onlara tevazuu da yaşayarak öğretmiş, oldukça sade bir yaşam sürmüştür.⁴⁷ “Âlemlere rahmet” olarak gönderilen⁴⁸ bu Elçi, yaşamının hiçbir anında “beşer” olduğunu unutmamış ve Allah tarafından kendisine verilen yüce meziyetlerle kendini büyük görmemiştir. Kendisini canından çok seven ashâbın ona aşırı övgülerde bulunmasını istememiş ve onları bu konuda uyarmıştır: “Hristiyanların Meryem oğlunu (İsa’yı) övmekte aşırı gittikleri gibi siz de beni övmeye aşırılık göstermeyin. Şüphesiz ki ben Allah’ın kuluyum. Onun için bana ‘Allah’ın kulu ve resûlü’ deyin.”⁴⁹ Kendisi için ayağa kalkılmasını hoş görmemiş,⁵⁰ toplumun en fakir kesimiyle birlikte oturup kalkmış, yemiş içmiş,⁵¹ çocukları dahi selâmından mahrum bırakmamıştır.⁵² Bu tutumuyla insanlara örneklik eden Allah Resûlü sık sık insanları kibirden sakındırıp alçakgönüllü olmaya çağırmıştır: “Allah bana, mütevazı olup birbirinize karşı övünmemenizi ve birbirinize karşı haddi aşan davranışlarda bulunmamanızı vahyetti.”⁵³

Geçmiş ümmetlerden kıssalarla insanlara kibrin âfetini göstermeye çalışmış⁵⁴ ve “...Müslüman kardeşini küçük görmesi, kişiye kötülük olarak yeter...” demiştir.⁵⁵

⁴⁰ T2481 Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 39.

⁴¹ B6071 Buhârî, Edeb, 61.

⁴² M6592 Müslim, Birr, 69.

⁴³ Hac, 22/34-35.

⁴⁴ Hucurât, 49/13; HM23885 İbn Hanbel, V, 411.

⁴⁵ B1 Buhârî, Bed’ü’l-vahy, 1.

⁴⁶ B6065 Buhârî, Edeb, 57;

M6526 Müslim, Birr, 23.

⁴⁷ M7458 Müslim, Zühd, 33.

⁴⁸ Enbiyâ, 21/107.

⁴⁹ B3445 Buhârî, Enbiyâ, 48.

⁵⁰ T2754 Tirmizî, Edeb, 13; HM12370 İbn Hanbel, III, 132.

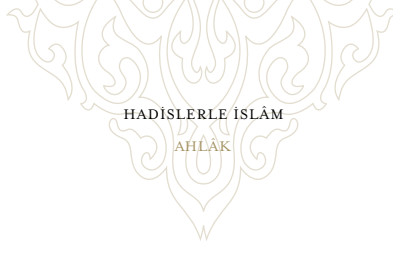
⁵¹ B6452 Buhârî, Rikâk, 17.

⁵² M6378 Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 145; D5203 Ebû Dâvûd, Edeb, 135-136.

⁵³ M7210 Müslim, Cennet, 64.

⁵⁴ M7431 Müslim, Zühd, 10.

⁵⁵ M6541 Müslim, Birr, 32.

Tevazu sahibi olmak Müslümanlığın gereklerindendir. Ancak her şeyde olduğu gibi tevazuda da aşırıya kaçmamak önemlidir. Zira mümin hem kendisinin hem de Müslüman kardeşinin saygınlığını ve şerefini korumakla memurdur.⁵⁶ Müminler kendilerini hakir görenlere karşı kararlı ve asil duruşlarını korumalı, şereflerinin ayaklar altına alınmasına müsaade etmemelidir. Zira Kur’ân-ı Kerîm’de belirtildiği gibi: “*Muhammed, Allah’ın Resûlü’dür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin (kararlı ve tavizsiz), birbirlerine karşı da merhametlidirler.*”⁵⁷ Hz. Peygamber’in, sıtma hastalığından dolayı zayıf düşen ashâbına, Mekke’ye geldiklerinde onları âciz görerek onlarla alay etmek isteyen müşriklerin önünden geçerken remel yaparak yani çalımli bir şekilde yürüyerek tavaf etmelerini emretmesi de bu amaca mâtuftur.⁵⁸

İslâm’a göre kibir, insana yaraşmaz ve azamet sadece Allah’a yakışan bir sıfattır. O’nun dışındaki her büyüklük geçici ve izafî olup gerçek büyüklük O’na mahsustur; O en yüce olandır. Müslümanlar da her gün ezanlarında, namazlarında ve zikirlerinde, “*Allâhü ekber*” diyerek O’nu tesbih etmekte ve Rablerinin yüceliğini dillendirmektedirler.

⁵⁶ D4884 Ebû Dâvûd, Edeb, 36.

⁵⁷ Fetih, 48/29.

⁵⁸ M3059 Müslim, Hac, 240.